

Kunffy Lajos életműve előtt.

-A kaposvári Rippl-Rónai múzeumban 1956. július 15.-én megnyitott retrospectív kiállításon elmondotta:

S z a b ó G y u l a.

Tisztelt Közönség!

Amikor örömmel engedve a megtisztelő felkérésnek, hogy a magyar piktura egyik világhírű neoztorának, Kunffy Lajosnak itt és most megrendezett retrospectív kiállítását nyissam meg, önkénytelenül is az, a nekem igen kedves Kunffy-festmény képzett meg előttem, amely nyáreleji határban egy élő gabonatábla szélében megpihenő, öreg magyar parasztot ábrázol. Ami a képen az első pillanatra a nézőt megragadja, az a belőle kiáradó frissesség, a nyárelő bódítóan illatos, madárdaltól vibráló levegője és a lélek mélyéig bevilágító fénysugárzás, amiket ha egybevetve, egyetlen fogalommal és értékjelző szóval akarnék kifejezni, akkor festészeti terminológiával plain-airt, filozófiai meghatározással pedig optimizmust mondanék. Pedig a kép témája látszólag ellentétes eszmei mondanivalót - az elmulás gondolatát fejezi ki. Ismétlem, csak látszólag. Mert az élet kaszájára váró ember és az ember kaszájára váró gabona a beteljesülés és az ezt követő változás örök törvényének alávetett jelenségek. A herakleitosi dialektikát ennél egyszerűbben, közérthetőbben és egyben művészi módon kifejezni alig lehetséges. A magasatos eszmei mondanivalónak van egy másik oldala is. Ez pedig így hangzik: Az ember elmulhat, ha eljő az ő ideje, de a munkája, a vetése, túléli őt, megmarad örökké a táplálója lesz eljövendő generációknak is.

Ebben a képben állva nézem én most ezt a kiállítást. Itt áll előttem a termése mellett pihenő, pátriárka-korú mester és itt tárulkozik ki előttünk a termés: egy hosszú élet munkájának dus kalászokat ringató termése. Nem tagadom, lenyűgöznek az arányok: az alkotó mester ritka magas életkora és az életmű számbeli sokasága, nagysága. Ez akkor is így van, ha az itt kiállított képek számbelileg csak töredékét jelentik az egész életműnek. Ha ez a kiállítás valamennyi Kunffy-kép bemutatását tüstete volna ki céljával, ahhoz ez az egész épület sem volna elegendő.

Ennek a megállapítása felvet egy országosjellegű problémát: a növekedés okozta nehézségeink problémáját. Kicsi, szörnyen kicsi lett a múzeum a saját céljaira is, de méginkább a tárlatok céljára. Egy olyan megye

amely egy Zichy Mihályt, Rippl-Rónai Józsefet, Vaszary Jánost, Iványi-Grünwald Bélát és egy Kunffy Lajost mondhat a magáénak, akkora épületet tölthetne meg csupán e művészek műveinek állandó kiállításával, mint az egész megyei tanácsháza. És hol vannak még a most felnövő, fiatal tehetségek! Az eljövendő éveknek egyik fontos, megoldandó problémája kell hogy legyen egy ilyen -világhírnévre is számottartható- hatalmas kiállítási csarnok létesítése.

Nincs hát itt valamennyi Kunffy-kép, csupán izelítő a valamennyiből. S ami itt van, azt valóban úgy kell izelgetni, mint valami világhíres borfajta hét évtizeden át megőrzött évjáratait. Mert a falakról csaknem hetven esztendő művészi munkája tekint le reánk! És milyen színes és élményekben gazdag hetven esztendő! Az orci Kunffy-kuriától hosszú ut vezet a művészi beérkezésig. Budapest, München, Páris az indulás és a beérkezés főbb állomásai.

A századforduló művészéből tének Páris a Mekkája. Itt érlelődik ki Kunffy Lajos sajátos művészete arra a fökra, amelyről már csak felfelé lehet lépni - egészen a világhírnévig. Tanulmányutak Itáliába, Sziciliába, Tuniszba, Spanyolországba - csak kóstelgatás más országok levegőjének, színeinek, embereinek, más tengerek fényeinek megismerése céljából. Az utak mindig visszavezettek Párisba, ahol az első világháború kitöréséig szinte állandóan tartózkodott.

Beünket, akik most izelgetjük ezt, az egész civilizált világnak a kulturájában fogantatott művészetet, - a nélkül, hogy a sznobizmus gyengeségébe esnénk - rabul ejt ennek a színes, mozgalmas művészséletnek a varázsa. Amiről könyvek, vagy filmek útján mi csak álmodozni tudtunk, azt ő mind megálta. Művészete néha túlnőtt a festőállvány magasan s országok sorsának intőzésébe is belefolyt művészi hírneve és tekintélye révén. Ha memoir-jait valaha kiadja, igen érdekes és jelentős adalékokkal fogja gazdagítani az európai és a magyar diplomácia történetét. Uralkodók tisztelték meg asztalukat az ő vendégül látásával, s népek sorsát intező történelmi személyiségek vállalták a barátságot a francia becsületrend magyar származású lovagjával... Ez mind-mind benne van, mint érett gyümölcsben az aroma, abban az életműben, amelynek keresztmetszetében most gyönyörködhetünk, de amelyet teljes egészében boldogan és büszkén a magunkénak nevezhetünk.

A művész számára mindez azonban mégsem jelentett többet, mint a tanulás, a fejlődés, az élményben való gazdagodás különféle adottságait, lehetőségeit. A nagyvilágot s benne a művészet más-más fajta tükröződését

csak azért kívánta látni, hogy a saját felfogását még tudatosabban épít-
hesse ki művészi hitvallássá. Ez a hitvallás a plain-air-ben nyerte
végső megfogalmazását. Az eddig vezető ut, a kezdettől fogva nem is tö-
retlen vonalban, de a kételkedés és kutatás mellékösvényein következe-
sen vitt a megismerés, a végső igazság megtalálása felé Ennek az utnak
egy rövidke szakaszán találkozunk Kunffy Lajossal az impresszionizmus
követői között is.

A művészlélek érzékenyebb minden impulzussal szemben. Egészen természe-
tes hogy párisi, akadémiai növendék korában megismerkedett az ott akkor
már kifejlődött impresszionizmussal, amelyben nagyon sok értéket talált
mind a színezés, mind a megjelenítés megoldásában. Ám az impresszion-
izmus némely, hazai követőivel szemben -akiknél az új irányzat csak a
tehetségtelenség takarójául szolgált,- Kunffy Lajos a rajzot sohasem
hanyagolta el, mert szerinte az az alapja a képnek. Keresett és talált
is megoldást a klasszikus mestereknek a rajzolás fontosságáról vallott
értékes hagyományai és az új irányzat színező és komponáló felfogása
között. Azért tetszettek meg Hermann Ottónak az 1899.-i párisi világ-
kiállításon Kunffy egyik mesterének, Carriere-nek impresszionista képei,
amelyek a rajz és forma törvényeinek a tiszteletbentartásával próbáltak
új lapokat nyitni a piktúra történetében. Mert amit idehaza látott
Hermann Ottó ilyen címen grasszálni a festészet területén, az nem volt
egyéb, mint rejtekhely a kontárok számára.

Kunffy Lajosnak klasszikus tétől sarjasztott impresszionizmusát tehát
nincs oka megtagadnia. De semmi más "izmus" nem tudta -időlegesen sem-
letériteni az áradó fény, a levegő, a színek és a kompozíció harmóniá-
jának a plain-air követésének az utjáról.

Külföldi utazásai is csak azt a célt szolgálták, hogy ellenőrizze: más
földek, más ége, más vizek más fénye miként reagálnak az ő művészi hit-
vallásának tételeire. Bizonyos, hogy termékenyítő impulzusokat kapott
művészete a bejárt országok művészetétől, természeti adottságaitól.

"Wie wird mich noch der Sonne frieren", - sóhajtott fel Velencétől bu-
osuzván középkori honfitársa Dürer Albert, - mert Németországban nincs
olyan fénye a napnak, mint olasz földön és az olasz tengeren; de azt a
napfényt, amely a Velencei festők képein árad el, Dürer magával vitte
kődös hazájába...

Kunffy Lajos csaknem hetven éve kiállító művész már. Ez idő alatt, mint
a somogyi tájnak és népének festője szerepelt. Szerényen, de állhatato-
san ragaszkodott élményeihez, melyeket környezetéből, a földmunka megfi-
gyeléséből merített. Festményein közel kerülhetünk a Dunántul, közelebb-
ről a somogyi dolgozó parasztsághoz, azokhoz az életkörülményekhez, me-

lyek között paraszti tömegeink az elmúlt évtizedekben éltek. Sok erőt tudott érzékeltetni a parasztábrázolásokban Kunffy Lajos s még az elnyomatás terhei alatt is megtörhetetlennek jellemezte dolgozóit. Ezt a zsánert nyitja meg "Temetés" c., itt látható hatalmas képe, melynek Párisban a legnagyobb sikere volt. Számos külföldi előkelő művészi folyóirat, így a londoni ~~Amaz~~ GRAPHIC is illusztrálta ezt a képet. Különösen tanulságos az a festői megfogalmazás, ahogyan a haza tájaival, "Somogyország" vidékeivel foglalkozik. Nagyszerű gazdaság lehetőségeit hordják magukban ezek az ábrázolások; vidám, meghitt színezésük földünk termelékenységét, mérhetetlen kinosait jelképezik. Tájképei a Dunántul lágy hangulataira utalnak. Egy fajta lirai szemlélődés tör formát Kunffy Lajos képeiben, melyeknek indító oka mindig a művész őszinte érkedlődése a világ jelenségei, emberi sorsok, természeti szépségek iránt. Ezt a festészetet halknak, bensőségesnek lehet nevezni, a festőt megértőnek a dolgok iránt. Igaz, hogy van ebben a művészi magatartásban némi passzivitás is, de a letűnt világ társadalmi és politikai felfogásával szemben ez a tartózkodás különvéleményt jelentett.

Kunffy Lajos képein nyoma sincs a témakeresés kapkodásának, bizonytalanságnak. Nem keresi, hanem megragadja a témát, vagyis a szakadatlan teremtésben változó és fejlődő világnak s abban az emberi életnek egy-egy örökkévaló pillanatát rögzíti meg hozza az emberhez a megértésnek és ennek utána a gyönyörködtetésnek intim közelségébe. Képein minden érthető és mindennek mélységes értelme és tanulsága van. Művészetét a béke, az alkotás békéje ragyogja be, ez az ő külön, egyéni, úgy is mondhatnám: lelki "plain-air-je. De tudatosan harcol az igazságért, a különvélemény szabadságáért. Van egy képe, az Olvasó férfi. Egy szellemileg kimunkált homloku férfiarcot ábrázol a kép, egy arcot, amely könyvbe mélyed el. Az egész kép azonban mégis csak ezért az arcért készült; a könyvnek magának szinte alig van szerepe a képen. Olyan az egész, mint egy tőmondat, csak állitmánya van, alanya nincsen. Az a férfi nem holmi érzélgős regényt, hanem valami súlyosan komoly könyvet olvas, s a sorok között az igazságot kutatja tekintete. Mint megtudtam, az olvasó férfi modellje egy székelyföldi, forradalmár filozófus volt... Nem véletlen és nem is kuriózitás az ilyenfajta művészi játék a Kunffy Lajos oeuvre-jében. Tudatos állásfoglalás ez a világ, a társadalom némely hazug konvenciójival szemben a kirekesztettek mellett.

Az Olvasó férfi c. képének említésével kapcsolatban kívánczik ki belőlem annak a megállapítása, hogy a meghitt szemlélődés Kunffy Lajost érzékennyé tette, az emberi lélek, a jellemek elemzésére. Arcképei elmélyülésről, az ábrázoltak iránti együttérzésről tesznek tanúságot. Nagy festői komolysággal megalkotott karakterfelei a

közelmúlt érdekes egyéniségeit találóan örökítik meg. Az arc szerkesztével, a tekintet fényével és irányával tudott egy-egy modellt ismerőssé tenni, a nézőhöz közelhozni. Kunffy Lajosnak ez a képessége a műgondból és felelősségérzetből fejlődött ki, ami megszivlelendő figyelmeztetés azok felé, akik emberekkel foglalkoznak, érzelmeket, lelki tulajdonságokat fogalmaznak meg.

A felszabadulás után, különösen a fordulat évét követő fejlődés a szocialista realizmus felé megélénkítette alkotó kedvét. A szocialista realista alkotómódszer elterjedése csaknem hét évtizedes működésének teljesítményeit igen becsessé tette, mesterségbeli tudása élő hagyományt jelent. Az elmúlt fél évszázad alatt, művészetünk történetének e nehéz és ellentmondásos korszakában Kunffy Lajos képei megőrizték az életszerű reális szemlélet jellegzetességeit, dacoltak a torzító formalizmusok kísértéseivel szemben, közérthetően és jóleső hatással szóltak a tárlatlátogatókhoz a magyar vidék sajátosságairól, az egyszerű emberekről. Legujabb festményeit a születő új világ eszméi ihlették meg. Az új falu típusaival foglalkozik, elkészítette a somogyturi tanácselnök portróját, kedves jellemzést adott egy falusi népkönyvtárossról, stb.

A felszabadulás óta műveltségben is felnőtté lett somogyi nép megértette, megismerte és a magáénak vallja Kunffy Lajosnak a somogyi paraszatokat, egyszerű dolgozókat halhatatlanná avató művészetét. Mert mint Lenin tanítja: "A művészet a népé. A művészetnek legmélyebbreható gyökereivel utat kell találnia a széles dolgozó tömegek legsűrűjébe. A művészetnek egyesítenie kell magában ezeknek a tömegeknek érzéseit, gondolatait és akaratát, fel kell emelnie a tömegeket."

Kunffy Lajos művészete betöltötte ezt a hivatást, nem élt, nem dolgozott hát hiába. Nevét a nép a felismerés folyamatával egyenes arányban zárja mind mélyebbre a szívébe, s ennél többet halandó ember nem kívánhat, mert ez már maga a - halhatatlanság!

A Kunffy Lajos nyomdokaiba lépő fiatal somogyi festő-nemzedék számára pedig egy Gorkij-idézetet tartogattam ez így szól: "Az élet gyarapodik és az emberek napról-napra jobban megtanulnak kérdezni. Ki fog felelni nekik?... Értitek-e annyira az életet, hogy megmagyarázzátok a tibbieknek? Értitek-e saját korotok igényét, érzitek-e a jövőt?" - Az élet, a mi életünk is gyarapodik, a mi népünk is megtanult kérdezni. Magasrendű művészettel kell válaszolni rá! Fiatal, Somogyi Festők! Itt az iskola, hét évtized gazdag tanulságai utat mutatnak a magasrendű művészet megszólaltatásának elsajátítása felé. Érezhettek meg az ősz mester képeiből kiáradó erőt, mely egy erdélyi pósta